

Zeleno, što volim zeleno

Samoarhiviranje znanstvenih članaka kao način
ostvarivanja otvorenog pristupa

Bojan Macan, Knjižnica Instituta Ruđer Bošković

bmacan@irb.hr

green.dietxnutrition.com

green.dietxnutrition.com

www.hamden.com

www.newsinmind.com

Zeleni OA

<http://wallpaperwonder.com/green-road-wallpaper-dekstop.html>

Podjela OA s obzirom na način ostvarivanja

- ▶ 2 glavna načina ostvarivanja otvorenog pristupa:
  - ▶ **ZELENI OA** – samoarhiviranje i izgradnja mreže institucionalnih ili predmetnih repozitorija znanstvenih radova
  - ▶ **ZLATNI OA** – publiciranje radova u časopisima koji su dostupni u otvorenom pristupu

Digitalni repozitoriji u otvorenom pristupu (OAR)

---

mrežne baze podataka koje nude besplatni pristup cjelovitim tekstovima koje pohranjuju bez ikakvih ograničenja vezanih uz pristup (Pinfield, 2005.)

Zeleni OA

- ▶ Digitalni repozitoriji u otvorenom pristupu
  - ▶ tematski repozitoriji
  - ▶ institucijski repozitoriji
  - ▶ repozitoriji podataka istraživanja
  - ▶ repozitoriji znanstvene literature
  - ▶ repozitoriji administrativnih podataka
  - ▶ repozitoriji softvera, softverskih kodova i sl.
- ▶ obično se temelje na samoarhiviranju radova od strane znanstvenika
- ▶ obično ih administriraju knjižnice
- ▶ pojedini radovi mogu imati zabranu pristupa cjelovitom tekstu na određeno razdoblje ('embargo')
- ▶ različite razine prava pristupa

Institucijski repozitoriji

---

digitalne kolekcije koje prikupljaju i dugotrajno čuvaju intelektualnu produkciju neke ustanove (SPARC)

Vrsta građe koja se pohranjuje

- ▶ članci objavljeni u časopisima (preprint, postprint i izdavačev PDF)
- ▶ članci u zbornicima konferencija
- ▶ poglavlja u knjigama
- ▶ knjige
- ▶ ocjenski radovi
- ▶ obrazovni materijali
- ▶ poster, prezentacije (s konferencija, predavanja)
- ▶ izvještaji
- ▶ znanstvenoistraživački podaci
- ▶ slikovni, zvučni i video zapisi
- ▶ programska rješenja...

Uloge institucijskih repozitorija

- ▶ Prikupljanje znanstvene produkcije pojedine institucije na jednom mjestu i njezino dugotrajno očuvanje
- ▶ Diseminacija rezultata znanstvenih istraživanja određene institucije u otvorenom pristupu
- ▶ Promocija institucije u svijetu znanosti i u javnosti, povećavanje vidljivosti rezultata njezinog znanstvenog rada, prestiža ustanove
- ▶ Oblikovanje javnog mnijenja o ustanovi
- ▶ Pomoć pri generiranju izvještaja o znanstvenoj produktivnosti osobe/grupe/institucije/države

Institucijski repozitoriji u Hrvatskoj

- ▶ [Repozitorij Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu](#)
- ▶ [FULIR - Repozitorij cjelovitih tekstova Instituta Ruđer Bošković](#)
- ▶ [Repozitorij Filozofskog fakulteta u Zagrebu](#)
- ▶ [Repozitorij Fakulteta strojarstva i brodogradnje Sveučilišta u Zagrebu](#)
- ▶ [Repozitorij Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu](#)

[OpenDOAR – The Directory of Open Access Repositories](#)

Autorskoppravna pitanja

- ▶ 2 komponente autorskog prava:
  - ▶ moralnopravna
  - ▶ imovinskoppravna
- ▶ Ugovor o prijenosu autorskih prava (eng. Copyright Transfer Agreement)
- ▶ Sherpa/RoMEO - <http://www.sherpa.ac.uk/romeo/>
- ▶ mrežne stranice časopisa

IN HIS PRESENTATION, TIMO CANDIDLY DESCRIBES THE BUSINESS OF NATURE:

① BASICALLY, SCIENTISTS GIVE US THEIR WORK FOR FREE...

② ...THEN WE HAVE VOLUNTEER SCIENTISTS REVIEW IT FOR US FOR FREE...

③ ...THEN WE BUNDLE IT ALL UP AND SELL IT BACK TO THEM FOR A PROFIT.

Samoarhiviranje znanstvenih radova

- ▶ autor sam arhivira vlastiti rad:
  - ▶ samoarhiviranje na vlastitim mrežnim stranicama znanstvenika (npr.: [dr. sc. Mislav Grgić](#))
  - ▶ samoarhiviranje u institucijskom repozitoriju
  - ▶ samoarhiviranje u [Hrvatskoj znanstvenoj bibliografiji – CROSB](#)
  - ▶ samoarhiviranje u predmetnom repozitoriju – npr.: [arXiv](#)
  - ▶ samoarhiviranje na društvenim mrežama – [ResearchGate](#), [Academia.edu...](#)

Obveza samoarhiviranja radova

- ▶ eng. *self-archiving mandate*
- ▶ donose ih države, institucije, agencije koje financiraju znanstvene projekte
  - ▶ Obzor 2020, NIH
  - ▶ Hrvatska: Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju iz 2013. godine – obaveza pohranjivanja završnih radova i doktorskih disertacija u digitalni repozitorij NSK
- ▶ obvezuju znanstvenike da samoarhiviraju cjelovite tekstove radova u digitalne repozitorije i/ili da objavljuju radove u OA časopisima
- ▶ dio financijskog budžeta projekata namijenjen objavljivanju radova u OA časopisima (za pokrivanje troškova publiciranja rada (eng. article processing charges))

FULIR

- ▶ Repozitorij cjelovitih tekstova Instituta Ruđer Bošković (Full-text Institutional Repository of the Ruđer Bošković Institute)
- ▶ ideja o projektu 2006.
- ▶ početak projekta 2007. (paralelno s digitalizacijom dokumentarne građe)
- ▶ prvi cjeloviti tekstovi uneseni 2011.
- ▶ predstavljen javnosti 18. listopada 2012.

Interoperabilnost digitalnih repozitorija

- ▶ OpenAIRE infrastruktura
  - ▶ **OpenAIRE agregator** - 449 OpenAIRE kompatibilnih izvora (repozitoriji publikacija i znanstvenoistraživačkih podataka, agregatori repozitorija publikacija i znanstvenoistraživačkih podataka, časopisi i agregatori časopisa)
  - ▶ **Zenodo** (<https://zenodo.org/>) – repozitorij za pohranjivanje publikacija i znanstvenoistraživačkih podataka za znanstvenike čije ustanove nemaju institucijske repozitorije

Literatura

- ▶ S. Pinfield, A mandate to self archive? The role of open access institutional repositories, *Serials* 18 (2005) 30–34. URL: <http://eprints.nottingham.ac.uk/152/> (3.6.2014.)
- ▶ R. Crow, The Case for Institutional Repositories: A SPARC Position Paper. (2006). URL: <http://scholarship.utm.edu/20/> (3.6.2014.)
- ▶ A. Vodopijevec, B. Macan, Implementation of digital repository at the Ruđer Bošković Institute: organizational and technical issues. u H. Stančić et al. (ur.), 2nd International Conference ‘The Future of Information Sciences : INFUTURE 2009 - Digital Resources and Knowledge Sharing’. Department of Information Sciences, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, 2009, str. 657–666. URL: <http://fulir.irb.hr/253/> (5.1.2014.)

